

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานสาธารณูปการของพระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ) โดยมีวัตถุประสงค์คือ ศึกษางานนวกกรรมในพระพุทธศาสนา ศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานสาธารณูปการของพระครูโสภณบุญเขต และผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานสาธารณูปการของพระครูโสภณบุญเขต(โสม โสภโณ) พอประมวลสรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยเรื่องงานนวกกรรมในพระพุทธศาสนา นวกกรรม หมายถึง งานสาธารณูปการ คืองานที่เกี่ยวกับการก่อสร้าง การบูรณะปฏิสังขรณ์ การดูแลจัดการวัดเรื่องเสนาสนะและถาวรวัตถุต่างๆ ภายในวัด รวมถึงการทำให้วัดสะอาดร่มรื่นเป็นต้น เรียกรวมว่า งานนวกกรรม ดังนั้นจึงพบว่า นวกกรรม แปลว่า การทำให้ใหม่ คือการก่อสร้าง โดยปกติเป็นงานของชาวบ้าน พระสงฆ์มีหน้าที่ อำนวยการหรือควบคุมดูแลให้งานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ดังเช่น พระมหาโมคคัลลานะ ได้รับมอบหมายจากพระพุทธเจ้าให้เป็นผู้อำนวยการก่อสร้างบุพพารามของนางวิสาขา เรียกภิกษุผู้ทำหน้าที่นี้ว่า นวกัมมัญญาธิ (ผู้อำนวยการก่อสร้าง) บ้าง นวกัมมิกะ (ผู้ดูแลนวกกรรม) บ้าง นวการ (ผู้ก่อสร้าง) บ้าง

ประโยชน์ของงานนวกกรรม คือ งานที่ทำสำเร็จแล้วใช้เป็นสถานที่บำเพ็ญบุญกุศลต่างๆ หรือให้เป็นสถานที่ประชุม ทำกิจของสงฆ์ หรือใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ ซึ่งในที่นี้ได้ยกขึ้นไว้อธิบายคือ ๑) ประโยชน์ในด้านบำเพ็ญกิริยาวัตถุ ๒) ประโยชน์ในด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ๓) ประโยชน์ในด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ๔) ประโยชน์ในด้านการสื่อสาร ๕) ประโยชน์ในด้านการเจริญสมณธรรมของพระสงฆ์

เรื่องงานสาธารณูปการหรือนวกกรรมซ่อมบำรุงนั้น เป็นความจำเป็นสำหรับศาสนาที่ต้องมีที่พักอาศัยเป็นแบบอย่างเป็นวัฒนธรรม เป็นประเพณีของชุมชน มองสะท้อนย้อนไปสู่พุทธกาลว่า การก่อสร้างสาธารณูปการทางการก่อสร้าง แปลงบ้านสร้างเมืองนั้น ก็เพิ่งมาเกิดขึ้นเมื่อคราวที่มี พระบรมพุทธานุญาตให้พระสงฆ์อาศัยอยู่ในกุฎิที่มีทาสกถาวย การที่จะเริ่มงานสาธารณูปการ จึงเกิดจุดเริ่มแรกที่กรุงราชคฤห์ ด้วยการถวายวัดเวฬุวันเป็นแห่งแรก

ผลการวิจัยเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานสาธารณูปการของพระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ) พบว่าในส่วนของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานสาธารณูปการของพระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ) ได้แบ่งออกเป็น ๒ คือ ๑) บทบาทในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๒) บทบาทในด้านการเผยแผ่ด้วยงานสาธารณูปการของพระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ)

บทบาทในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาท่านจะมีเมตตาธรรมสม่ำเสมอเท่าเทียมแก่บรรดาพุทธบริษัททุกหมู่เหล่า และท่านยังเป็นแบบอย่างของความเป็นผู้นำในการพัฒนาการเผยแผ่ของพระสงฆ์ยุคใหม่ ด้วยการแนะนำพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้ใช้หลัก ปฏิบัติ ปฏิรูป ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ประโยชน์ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ประชาชน เป็นหลักชัยในการเผยแผ่พุทธธรรม ท่านเป็นพระสงฆ์ที่มองอดีต เน้นปัจจุบัน ใฝ่ฝันอนาคต พร่ำสอนให้พระสงฆ์สามเณรยุคปัจจุบันรู้จักการพัฒนาตนเองให้เป็นคนมีคุณภาพในสังคมด้วยให้รู้จัก การปรับตัว ปรับใจ ใฝ่ความรู้ คู่คุณธรรม นำสังคม ได้ร่มพระศาสนา

บทบาทด้านการสาธารณูปการ ได้จัดระบบการพัฒนาก่อเป็น ๒ รูปแบบใหญ่ๆ ได้แก่ การพัฒนาอาคารสถานที่ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมตามรูปแบบศิลปกรรมพระพุทธศาสนาแบบไทย และการดูแลอาคารสถานที่ เพื่อให้คงสภาพอยู่พร้อมใช้งานได้ตลอดเวลา ข้อจำกัดด้านสาธารณูปการ เป็นสิ่งที่ลงทุนสูงต้องรู้จักแสวงหา ตลอดทั้งมีการจัดระบบให้เพียงพอกับพื้นที่มีอยู่อย่างจำกัด สร้างแล้วต้องจัดหาทุนไว้ดูแลรักษามอบหน้าที่บุคคลควบคุมดูแลอย่างสม่ำเสมอ การสร้างศาสนวัตถุต้องให้เกิดความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์เพื่อพระพุทธศาสนา และสังคม สงเคราะห์ให้อำนาจประโยชน์ให้แก่สังคมได้ เพราะการพัฒนาสาธารณูปการเป็นของกลุ่มกับสาธารณ สงเคราะห์เพื่อให้เกิดประโยชน์ตน

สรุปแล้วบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระครูโสภณบุญเขต ไม่ว่าจะเป็นในด้านการก่อสร้างศาสนวัตถุและศาสนสถาน ด้านสาธารณูปการ ประโยชน์ ด้านศิลปหัตถกรรม พร้อมทั้งการเป็นผู้นำจิตวิญญาณ ตลอดทั้งเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งเป็นศูนย์รวมศิลปหัตถกรรม วัฒนธรรม ประเพณีความเชื่อ ดังนั้นบทบาทพระสงฆ์ในอดีตทำหน้าที่อันน่ายกย่องคือเป็นครูสอนทั้งชาววัดและชาวบ้าน ลูกหลานของชาวบ้านแม้ยากดมีเงิน ท่านก็นำมาบวชเรียนเขียนอ่านให้มีโอกาสศึกษาวิชาที่จะพึงได้ ในครั้งนั้นปรากฏว่าทุกอย่างมีการสอนอยู่ในวัด และพระก็ทำหน้าที่เป็นวิทยาทานเรียกว่าท่านทำหน้าที่สังคมสงเคราะห์ ในครั้งนั้น การก่อสร้างทางศิลปะก็มีกำเนิดขึ้นในวัด โบสถ์ วิหารศาลาการเปรียญ ที่สวยงามล้ำค่าเพราะพระเป็นนายช่าง พระทำเอง ชาวบ้านได้เรียนรู้และปฏิบัติไปจากวัด

ผลของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยงานสาธารณูปการของพระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ) แบ่งเป็นในด้านต่างๆ ดังนี้

ในด้านสังคม พระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ) ให้ความสำคัญกับครอบครัวในฐานะเป็นรากฐานของสังคม ทั้งยังได้ปลูกฝังความศรัทธาและความเชื่อมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา โดยเริ่มจากการพัฒนาที่บุคคล สังคมครอบครัว ไปสู่การพัฒนาของสังคมส่วนใหญ่ รู้จักนำความเจริญทางด้านวัตถุมาเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางด้านจิตใจรู้จักแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและการปกครอง สร้างความมั่นคงและสันติสุขแก่สังคมมนุษย์ ย่อมทำให้สังคมส่วนใหญ่มิมีความรุ่มเย็น

ในด้านเศรษฐกิจ ผลในทางด้านเศรษฐกิจจากการเผยแผ่ด้วยวิธีสาธารณูปการของท่านพระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ) จะเห็นว่าท่านพยายามที่จะช่วยชาวบ้านให้รู้จักการหาเลี้ยงชีพด้วยความพอเพียง สิ่งของอันไหนไม่ต้องซื้อก็สามารถทำเอาเองได้ด้วยวิถีทางธรรมชาติ หรือสิ่งใดที่พอทำเป็นได้ก็ไม่ต้องจ้างให้เปลืองเงินเปลืองทอง สามารถทำให้ได้ด้วยตนเอง ท่านจะบอกอยู่เสมอว่า เกิดมาเป็นคนมันก็ต้องทำในสิ่งที่คนทำได้ทั้งหมด สิ่งที่คนอื่นทำได้ เราก็ต้องทำได้เหมือนกัน จึงทำให้ชาวบ้านนั้นมีการอยู่ด้วยกันด้วยเศรษฐกิจที่พอเพียงและพึ่งพาอาศัยกันและกันจนมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

ในด้านการศึกษา พบว่าผลที่ได้ คือ มีสถานที่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ในหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอนของพระภิกษุสงฆ์ หรือฆราวาส ก็สามารถใช้สถานที่ของวัดได้สะดวกสบาย ทั้งท่านยังส่งเสริมให้ลูกวัดเรียนจนจบปริญญา จึงทำให้การศึกษาในชุมชนเป็นไปในทางที่ดีมากยิ่งขึ้น

ด้านงานศิลปหัตถกรรม พบว่าประชาชนสามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปจากท่านนำไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ ลดรายจ่ายในครัวเรือน เพราะของบางสิ่งสามารถที่จะผลิตเองได้ ไม่ต้องไปซื้อมาให้สิ้นเปลือง ทั้งยังลดโลกร้อน เพราะเป็นสิ่งที่ใช้วัสดุธรรมชาติในการผลิต เช่น กระติบข้าวเหนียว ไซ เป็นต้น

ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่าประชาชนนำสิ่งที่ท่านสอนไปพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ ความคิดและพฤติกรรมในเชิงลบต่อพระพุทธศาสนาให้ เป็นไปในเชิงบวก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคุณภาพของจิตใจ ตามเหตุที่ว่า จิตที่พัฒนาดีแล้ว ย่อมนำความสุขมาให้

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาทำให้พบประเด็นข้อเสนอแนะ ๒ ประเด็น ดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในเชิงการบริหาร

๑) ควรนำเนื้อหาทางานของพระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ) ที่สำคัญ น่าสนใจไปผลิตเป็นสื่อประกอบการสอน เพื่อให้นักเผยแพร่และผู้ที่ศึกษาได้นำไปเป็นแบบอย่าง ในการปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล สังคม ประเทศชาติ และพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

๒) ในการประชุมคณะสงฆ์ระดับอำเภอ จังหวัด ผู้บริหารควรแจ้งที่ประชุมคณะสงฆ์ให้รู้ทันร้านวัสดุอุปกรณ์ก่อสร้าง ในการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ได้มาตรฐาน ราคายุติธรรม

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาเรื่องของภาวะผู้นำของพระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ) ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนของชาวบ้านป่าสังข์ ตำบลป่าสังข์ อำเภอดุสิตรพิตร์พิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด

๒) ควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของของพระครูโสภณบุญเขต (โสม โสภโณ) ในแต่ละด้าน ด้วยการวิเคราะห์ให้เห็นจุดเด่น จุดด้อยของการปฏิบัติศาสนกิจกับพระมหาเถรรูปอื่นในพื้นที่อื่นๆ

๓) ควรศึกษาคุณค่าและประโยชน์ของงานสาธารณูปการที่มีต่อการพัฒนาวัด และชุมชนในแต่ละภาคของไทย